

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomae Młodzianowski, Polonie, Societatis Jesu,
Prælectionum Theologicarum Tomus ...**

De Metaphysica, Logica, Octo Libris Physicorum, Generatione, Corruptione
Et Anima

Młodzianowski, Tomasz
Moguntiae Et Dantisci, 1682

Quæstio II. De concursu habituum ad actus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95667](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95667)

RESPONDETUR. Excessus ille inclinationis, procedens ab habitu, non inclinatur independentem à cognitione, sed nonnisi posita illa, de quo infra.

DIFFICULTAS III.

Dantur ne in appetitu sensitivo & Phantasia Habitus.

NEGAT Suarez & Ariaga, affirmat recentior Suarez & Fonseca.

DICENDUM est, *Probabilius esse, non dari in istis potentiis, ullos habitus.*

RATIO. Quia ex una parte si in iisdem prærequisitis ponantur illæ potentia, eodem modo semper operabuntur. Ergo non est in illis reperire difficultatem, quæ se teneat ex parte potentia, ad quam superandam, dari debent habitus. Ex altera parte, bene id referri potest in species, in remotionem impedimentorum, & cætera similia.

DICES 1. cum recentiore Suarez tam appetitus quàm phantasia, operantur propter rationes motivas prius cognititas.

RESPONDETUR. Ad hoc ut dicatur aliquid esse capax habituum, supponi quidem debet, quod moveatur rationibus prius cognititis, sed hoc solum non sufficit; est enim necesse videre, an iis prærequisitis posititis, expeditius agere possit: & quidem expeditione non in aliud quam in habitum referibili. Quia autem phantasia & appetitus sensitivus, posititis omnibus prærequisitis, eodem semper modo agunt, fit, ut non indigeant habitu.

DICES 2. cum eodem. Experientia constat plurima animantia, ex frequentatione actuum acquirere facilitatem, in saltando, garriendo & cætera similia, quæ omnia referri non possunt, nisi in habitus phantasia.

RESPONDETUR. Posse id referri in semotionem impedimentorum, in compagum, ipso usu, flexurum, & similia. Præcipue in circumstantia specierum acquisitarum.

DICES 3. cum eodem. Licet appetitus sensitivus sit materialis & phantasia non nisi materialiter cognoscat, hoc non tollit, quo minus proponatur aliquid magis vel minus bonum, & quod inde sequitur, stat cum hoc, quod per illas cognitiones non determinetur appetitus, quantum determinabilis est.

RESPONDETUR. Proponi magis vel minus bonum, tantum arguit facilitatem oriundam ex propositione, consequenter ex speciebus, qualis facilitas concedi illis potest, sed non facilitas ex habitu.

DICES 4. Illæ potentia sunt capaces habitus, quæ nunc perfectos, nunc perfectiores actus, habere possunt; hoc autem competit etiam potentiis sensitivis, imò & vegetativis.

RESPONDETUR. Majorem esse ulterius mo-

dificandam ut dictum supra, illas scilicet potentias esse capaces habituum, quæ nunc perfectos nunc perfectiores actus habere possunt, si perfectio illorum, non in species, non in amotionem impedimentorum, rejici possit, perfectior autem operatio sensitiva, fit, ratione v. g. impedimentorum, quæ sunt ablata &c. vel si impedimentis potentia careat, fieri potest, ut inde oriatur difficultas operandi, eò quod careat speciebus requisitis iisque bene radicatis, cum catero qui ipsa potentia, sit determinata, ad eundem modum agendi. De quo innui supra.

DICES 5. Potentia indeterminata ad suos actus, est capax habitus, multæ autem potentia sensitivæ, non sunt determinatæ ad suos actus, qualis est etiam potentia loco motiva, quæ ad hunc vel illum modum, determinari potest à voluntate, despotice imperante.

RESPONDETUR. Potentias sensitivas esse determinatas ad unum modum agendi, posititis omnibus prærequisitis, quod autem motiva possit imperare voluntas, nunc hunc, nunc illum motum, non argui indifferentiam potentia motiva ad talem motum posititis omnibus prærequisitis; sed solum esse illam potentiam subditam voluntati, & inter prærequisita agendi, habere, voluntatis imperium.

Inter præcipua argumenta quibus probatur non dari habitus, hoc etiam est, quod non sit explicabilis modus, quo deberet concurrere habitus. *De quo, fit*

QUÆSTIO II.

De concursu Habituum ad actus.

HABITUS concurrere ad actus, nonnisi tanquam dispositionem, & conditionem quandam, docet Hurtadus, concurrere effective docet Suarez. Concurrere nonnisi per modum causæ formalis tanquam probabilius docet Pontius Disp. 65. num. 26. concurrere & formaliter & efficienter Ariaga.

DIFFICULTAS I.

Explicatur quo modo Habitus possit concurrere formaliter ad actus.

EXPLICATI. Ariaga formalem istum concursum habituum, per inclinationem, ipsam autem inclinationem, per proportionem ad impulsu. Quia sicut impulsus qualitas, est natura sua, manum inclinans v. g. ad motum, & licet actu illa motum non producat, casu v. g. quo resistatur illi impulsui, actu tamen inclinatur, sentimusque illam inclinationem, & illi resistendo laboramus. Ita habitus est impulsus natura sua inclinans v. g. ad producendum amorem, & dum est ille habitus in voluntate, posita, præ-

fenti cognitione voluntatem, inclinatur ad Amorem. *Hec explicatio*

NON SATISFACIT. Quia dici potest, quod cum impulsus sit quid violentum, mirum non est, quod ut effectum habeat, sentiatur inclinatio illa impulsus, casu, quo impediatur, ne effectum habeat, habitus autem, cum non sit quid violentum, non est ratio, cur casu quo effectum non habeat, inclinatio illius sentiatur, idque vi proportionis cum impulsu. Deinde videtur longè esse dispar horum duorum ratio. Impulsus enim cum non duret diu, debuit illi provideri à natura, & si impediatur, sentiatur ejus inclinatio ordinaturque à natura, ut vel statim producat effectum, qui est motus, vel si non producat motum, depugnet contra impedimentum, resistens sibi, ne producat effectum. Hinc ex illo ordine, facile est illam inclinationem, in impulsu ponere. Quia autem non ordinatur ad hoc habitus, ut dum est in potentia, actu semper inclinet, sed sufficit, ut possit inclinare, qui ergo eodem modo se habebit inclinatio habitus, quæ quæritur formalis, cum inclinatione, proveniente ab impulsu.

EXPLICAT 2. Pontius. Quia scilicet habitus ita disponit potentiam, ut eo supposito, vel ipsemet actus, sit delectabilior voluntati, vel ab objecto actus apprehenso, causetur aliqua causalitas, delectans, præviaque ad actionem, propter quam qualitatem delectantem, voluntas agat delectabiliter; vel certè per eam tollitur habitus oppositus, qui reddebat actionem difficilem. *Hec explicatio*

NON SATISFACIT 1. Quia hic debet dari talis explicatio concursus formalis, quæ conveniat omni habitui acquisito, expellere autem habitum oppositum, per hocque formaliter facilitare, non convenit omni habitui: fieri enim potest, ut habitus virtutum acquisitos habeamus, & eorum concursum formalem, sine expulsionem habitus vitiosi v. g. sine expulsionem habitus luxuriæ, in istis qui sunt virgines. Deinde ipsa illa entitas habitus oppositi, debebat concurrere formaliter, sicque facilitare, de hac ipsa quæro, per quid salvetur concursus illius formalis.

NON SATISFACIT 2. In quantum dicit, quod ab objecto, præviè ante actionem, producatur aliqua qualitas delectans. Tum quia facile negabitur talis qualitas, videturque esse non nisi mera divinatio. Tum quia vel illa qualitas agit aliquid. Ergo tribues concursum, mediante illa qualitate habitus, tribues in quam concursum, etiam in genere causæ efficientis, quem tamen negat Pontius vel illa qualitas nihil agit, & de illa iterato reddit quæstio, quomodo inclinet? Tum quia si totus concursus habitus, sistit in productione illius qualitatis,

non assignabitur ratio, cur expeditius substantiam actus producat voluntas informata habitu. Tum quia interdum delectatur aliquis in productione actus virtuosus v. g. in dissonsu objecto prohibito, & tamen sentit difficultatem; Ergo aliud est ista delectatio, aliud facilitas quam tribuit habitus. Tum quia si illa qualitas, producitur ab objecto, non ostendis concursum formalem immediatum habitus ipsius, de quo quæritur, quid sit? Et deinde objectum per receptam sententiam, non aliud potest producere, quam actum & speciem, qualitas autem illa, neque est actus neque species. Non inquam actus, qui sit v. g. actus intellectus, loquendo, de habitu intellectuali.

NON SATISFACIT 3. In quantum explicat illum concursum quod habitu supposito, reddatur actus delectabilis voluntati. Non satisfacit inquam, tum quia de hoc ipso quæritur, quomodo reddatur ille actus delectabilis delectabilitate habituali? Tum quia etiam posito haberi hanc delectabilitatem habitualement, restat quærare, quomodo id fiat, in genere causæ formalis. Tum quia reddi potest aliquis actus delectabilis voluntati qualis esset Actus primæ delectationis sine ullo habitu. Ergo per præcisam delectabilitatem, influxus habitus, in genere causæ formalis, malè explicatur.

EXPLICAT 3. Oviedo. Habitus est qualitas quædam, ex se determinata, ad producendum actum, in quem inclinatur, hanc propensionem seu conatum ad talem actum habet dependenter quoad efficaciam, à libertate voluntatis, cui subditur, quo fit, ut cum quoad exercitium dependeat illa propensio à libertate voluntatis, fit inquam, ut salva libertate fiat. *Hec explicatio*

NON SATISFACIT. Concedo enim habitum quoad exercitium dependere à libertate, concedo esse natura sua propensionem ad actum, & post hæc omnia, quæro, quomodo in genere causæ formalis fiat ille concursus, quomodo comparatè ad Actum illam suam propensionem exerceat habitus.

Antequam explicetur difficultas.

PRÆMITTO 1. *Definitivè habitum, esse qualitatem inclinativam*, ut vidimus supra & sicut impulsus est qualitas motiva, species est qualitas vicaria objecti, ita datur etiam qualitas quædam inclinativa & facilitativa, tenens se à parte potentia, hæcque vocatur habitus.

PRÆMITTO 2. *Hanc qualitatem inclinativam, cum sit in genere causæ formalis, necessario unitam debere esse*, voluntati, aut cuicunque alteri principio, quod inclinare dicitur. Neque enim dicitur forma concurrere formaliter, nisi unita.

PRÆ-

PRÆMITTO 3. *Concursum in quacunq; tandem explicatione quem præbet in genere causæ formalis habitus, respectu actuum, non posse esse consimilem simpliciter, & in omnibus, ei concurrui, quem præbent formæ aliæ v. g. albedo ad constituendum concretum quod est album. Quia talis concursus semper actualiter exhibetur, nihil enim aliud est in re, nisi forma unita subiecto apto. Sicut ergo dum est unita, necessario est unita, sic dum est unita, sic dum est unita, necessario in genere causæ formalis concurrat. Jam autem concursus, quem respectu actuum, in genere causæ formalis, exhibet habitus, non est semper actus: aliàs etiam non posita cognitione objecti, inclinaretur voluntas ad actum, ferreturq; in incognitum. Cæterum talem exhibet concursus, ut constituat potentiam habituata, semper enim, dum est habitus unitus, constituit habituatum. Unde concursus illius in genere causæ formalis, duplicem cogitare possumus, unum quasi vitalem, qualem multi concedunt præmissis respectu conclusionis, intentione efficaci respectu electionis, & imperio efficaci respectu actus imperati. Alium concursus considerare possumus, quantumvis procedentem in genere causæ formalis, qui fiat modo non vitali, qualem imaginari possumus, si detur prædeterminatio, qualitas inanimis, quæ sua entitate, sine ullo motu vitali, potentiam ad opus urget, & qua ratione pondus impositum humeris, imprimit gravitatem. His præmissis*

Explicatur. *Quomodo voluntas inclinatur ab habitu concurrente in genere causæ formalis. Proponitur imprimis objectum Voluntati, & motum, secundum quod agere debet Voluntas, nihil enim est Volitum nisi cognitum, & hoc est primum extrinsecum principium agendi, & à quo incipit omnis motus Voluntatis. Posita hac illuminatione Voluntatis, & principio movendi Voluntatem vitali, accedit aliud principium extrinsecum non vitale, nempe habitus, & ad id, quod ab intellectu propositum est, anteq; usurpatum, mortuo modo inclinatur. Sicut enim v. g. diaphano posito & objecto in debitis prærequisitis, sine ulla diaphani actione, repræsentatur objectum in diaphano, sequiturq; ut officium suum & naturam, diaphanam exerceat, ex ipsa quantumvis extrinseci objecti propositione. Sic posita illuminatione debita ad actum, sine ulla actione, quæ proficiatur ab habitu, sequitur ut naturæ suæ jus impleat habitus, quæ est, inclinare potentiam ad similitudinem actuum positionem, quæ inclinatio cum ut dixi fiat mortuo modo, & ex entitate ipsius habitus naturæque, cum definitio illius sit esse inclinationem, fit ut modum illum, ipsa sua entitate exerceat. Et sicut pulsatis*

chordis unius cytharæ, fides aliis resonant non pulsata, propter naturalem Sympathiam, & proportionatam extensionem. Sic cum maxima sit proportio inter illuminationem illam præviam, & inter habitum fit, ut prima illa invitatione Vitali, quæ est per actum intellectus posita, propter naturalem Sympathiam, proportionem, & convenientiam, in prædicato invitandi, ad similes actus, fit inquam ut juri suo satisfaciat habitus, adeoq; inclinet. Porro sicut fides antequam pulsatur, non respondet sonus proportionatus in altera Cythara, sed solum respondere potest, si ponantur prærequisita, ita & ante propositionem objecti, non respondet, sed tantum respondere potest inclinatio, oriunda ex habitu.

Quod alterius ut explicetur videndum est, quod ea, quæ in genere causæ formalis concurrunt, in duplici ordine considerari possunt. Primo in quantum ultra constitutionem concreti seu formati, non plus, in unione illius formæ, intendit natura. Et sic quousque unita est subiecto, verbi gratia, albedo, constituit album, nec dependet jam à quoquam, ut hoc genus exerceat causæ formalis. Secundo considerari potest in eo ordine causæ formalis, ut præter constitutionem ejus concreti, quod constituere nata est, adhuc procedat alterius, ad aliquid aliud. Sic, verbi gratia, forma, quæ est albedo, in quantum est disgregativa visus, requirit visum, hunc enim solum disgregat: Lucem, nam in tenebris nulla fit disgregatio. Requirit denique debitam distantiam, nam si ponatur supra sensorium non disgregat illud. Data item prædeterminatione voluntatis, ad hoc, ut constituatur ex illa compositum, quod est prædeterminatum esse, ad hoc non plus requiritur, quam ut sit unita subiecto, sed in ordine ad hoc ut aliquid aliud in eodem genere causæ formalis principiet, formaliter determinando, indiget requisito, verbi gratia, cognitionis proportionati concursus &c. Et hic concursus in genere causæ formalis appellari potest concursus ad aliquid extrinsecum, qui fit ipsa entitate, quantum est de se, inclinante semper in actu Primo, inclinatura in actu secundo, si circumstantiæ ponantur. Sic etiam & habitus ut faciat concretum cum voluntate, quod est, esse habituatum, & ut in hoc genere causæ formalis, quod est ad intrinsecum (ut ita dicam) concurrat, nullo alio indiget, nisi unione cum voluntate, tamen ut concurrat ad aliquid extrinsecum in genere causæ formalis, est necesse, ut habeat prærequisita, quale imprimis est illuminatio ex parte intellectus, propter rationes prædictas. Et deinde ex eo quia inter habitus, voluntatis, & inter modum agendi ipsius necessario debet esse proportio, sicut enim non inclinatur voluntas habitibus intellectus,

ut -

utpote sibi improprietatis, sic nec inclinaretur habitibus voluntas, si proportionati voluntati non essent, imò hoc ipso à ratione habituum voluntatis deficerent, si interveniret improprietio. Cum itaque modus agendi voluntatis, sit agere, ex prævia cognitione, etiam proportionatus voluntati habitus ipsius, inclinare debet, posita prævia cognitione.

Breviter ergo concurrat habitus in genere causæ formalis ad actus voluntatis, quia inclinat suam entitatem mortuo modo per modum principii si ponatur alia prærequisita. Idem proportionatè dicendum est de habitibus intellectus, tantum quod ante præcognitionem, non sit necessaria alia præcognitio similis, sicut ante cognitionem actum voluntatis, ad quem inclinat habitus voluntatis, est necesse ponere præcognitionem, sed tamen erat necessaria occurrentia, & propositio objecti. *His explicatis*

DICENDUM est. *Quod habitus concurrat ad actus, etiam formaliter.*

PROBATUR 1. Quia habitus⁹ concurrat ad actus, sed non concurrat in genere causæ finalis. Nam finis actuum, est alius longè; non etiam concurrat in genere causæ materialis, quia non ad habitum spectat recipere actus & subiectare, sed ad potentiam, non etiam concurrat in solo genere causæ efficientis. Ergo etiam concurrat in genere causæ formalis. Quod autem non concurrat in solo genere causæ efficientis. Ratio est, quia est impossibile causare in genere causæ efficientis, & non ponere actionem, rursus impossibile est ponere actionem, & non ponere actionum effectum. Sed habitus causat ante positionem effectus, quia habens habitum ebrietatis, sentit se habere inclinationem antequam inebrietur, & sentit se inclinari ut ipsam volitionem inebriationis eliciat. Et sic de reliquis habitibus.

PROBATUR 2. Quia si non causaret etiam in genere causæ formalis habitus, illa inclinatio quam sentimus ad actus, non posset ostendi, quodnam principium habeat.

PROBATUR 3. Quia possibilis est talis causandi modus, & quæcunq; indicia legitima possunt haberi causalitatis in genere causæ formalis, ea ostendi poterunt, etiam in habitibus.

DIFFICULTAS II.

An habitus concurrat etiam effectivè.

DICENDUM est affirmativè.

PROBAT 1. Ariaga. Quia impulsus producit effectivè motum, ergo & habitus quia etiam ille est impulsus ad actum.

RESPONDETUR. Concedi debet impulsui vis productiva effectivè impulsus, quia nisi tribuatur vis agendi ipsi impulsui, sæpe nullum aliud principium effectivum motus poterit ostendi. Non raro enim moventur impulsui, quæ

se ipsis moveri nequeunt; si autem semel impulsus est causa effectiva motus, cur non erit semper? Jam autem non concessa causalitate effectiva habitui in actus, assignari posset principium effectivum? illorum, ipsa potentia.

PROBAT 2. recentior Suarez. Quia habitus est veluti semen actus; semen autem concurrat effectivè.

RESPONDETUR. Figuratum esse locutionem, quod habitus sit semen, potestque habere similitudinem cum semine nonnisi in hoc, quia sicut semen deciditur & pullulat ex substantia viventis, ita habitus ex actibus. Deinde non est necesse tribuere habitui vim efficiendi actus, quia efficientia actuum, potest bene tribui alteri principio; nempe intellectui, multorum autem viventium efficientia, non potest alteri tribui quàm semini. Quanquam per multos etiam muliebre semen, effectivè ad generationem non concurrat. *Hinc aliter*

PROBATUR 3. Experientia. Quia scilicet non tantum experiri solemus inclinationem ante positionem actus, sed etiam in ipsa illius effectione & productione experiri solemus maiorem facilitatem, quæ in aliud referri non potest, nisi in conversum habitus in genere causæ efficientis, ipsumque hoc quod minori conatu agat & tamen expedite anima, ostendit, hoc effectivum aliud, ejusdem actus.

RESPONDEBIS in principiis Vasquez, quod eo casu non concurrat ad actum, sed ad modum quendam actus ille habitus.

CONTRA 1. est. Quia hæc responsio, non negat, quod effectivè concurrat habitus, licet effectum illius non dicat esse ipsum actum, sed modum aliquem illius actus. Quod autem concurrat ad ipsam entitatem actus, non verò ad solum modum illius, sic probatur. Ille modus vel est modus entitativus vel modus essendi, seu formalitas sola, si concurrat habitus, ad modum illum essendi: Ergo concurrat ad entitatem actus, quia hic modus essendi, est identificatus realiter ipsi actui, impossibile autem est concurrere ad aliquid realiter, & non concurrere ad alia, cui illud identificatum est realiter, Quod si ille modus est modus entitativus. Contra est: Quia non erit ratio, qui fiat, ut sentiat facilitas in producenda ipsamet substantia actus, si ad substantiam actus non concurrat ille habitus. Deinde si potest habitus concurrere in genere causæ efficientis ad modum illum actus: Ergo apparet, quod illi talis causalitas non repugnat. Ergo illam etiam in substantiam actus exercere poterit. Denique non sunt multiplicanda entia sine necessitate, nulla autem necessitas prædicti modi: Ergo si habitus concurrat effectivè, potius concurrat, effectivè, ad ipsam entitatem actus.

CONTRA 2. vel producit etiam potentia illud modum, vel solus habitus, si producit solus habi-

habitus, Ergo ad aliquid producendum, erit simpliciter necessarius habitus naturalis, nempe ad illum modum. Rursus si illum modum producit solus habitus, inexplicabile est, quomodo faciliter tunc potentia, in producenda ipsa substantia actus, si autem illum modum producit etiam Voluntas, Ergo cum habitu agens, magis defatigabitur, producendo scilicet & ipsum actum, & modum, sicut & nos fatigamur oratione v. g. Pfalterii & attentione ad illam.

NEQUE VALET si dicas, quod currus cum rotis magis ponderet quam sine rotis, & tamen tractio illius cum rotis, facilius est: ita plus efficit Voluntas efficiendo & modum & actum, effectio tamen illius modi, faciliat ipsam productionem actus. Non inquam valet si dicas, Quia quando rotæ facilitant tractionem maioris ponderis, id inde fit, quia rotæ influunt sua circumvolutione, ad ipsum movendum currum, & mediantibus rotis, fit influxus ipsius primum moventis v. g. bigæ alicujus, quam similem actionem, si tu concedis modo illi, concedis influxum effectivum, in ipsam substantiam actus, ut scilicet potentia & habitus, producendo illum modum, producat & ipsam substantiam actus.

NEQUE VALET ulterius si dicas, Quod sicut concessum est à nobis dari inclinationem, quæ fiat ipsa entitate in genere causæ formalis, & antecedit positionem actus: ita etiam dari ipsam entitativam facilitatem, quæ etiam concurrat, nonnisi in genere causæ formalis: Nam urget ratio adlata, pro isto concursu effectivo. Deinde quia non tantum ante positionem actus, experimur inclinationem, sed etiam ipsam facilitatem exercitii, quæ in aliud non potest referri, quam in concursum effectivum.

Ad ea, quæ pro urgenda hac Responsione adferri possunt solvenda, habendum præ oculis est. Quod concesso influxu in entitatem actus habitui, erit adhuc distinctus habitus naturalis acquisitus, ab habitu supernaturali infuso: quia actum illum totum quoad entitatem potuisset elicere Voluntas, quamvis non cum tanta facilitate; potentia autem naturalis, sine habitu infuso, aut auxilio locum ejus supplente, causare neutiquam potuisset actum supernaturalem. Deinde quamvis ad substantiam actus sufficiens sit potentia, quia tamen non est sufficiens ad illam expedire & cum facilitate elicendum, hinc fit, ut agnoscamus concursum habitus, effectivum actus. Quando autem urgetur: Quod si concurrat habitus effective: deberet illi respondere aliqua formalitas, quæ non respondeat ipsi potentia, eo quod duabus causis concurrentibus, unicuique sua formalitas respondere debeat, eaque distincta, id etiam non convincit. Videmus enim, quod concurrente causa prima & secunda ad eundem effectum, nulla respondeat formalitas causæ primæ,

quæ non respondeat secundæ, & è converso. Idque videtur universaliter non requiri, quando duæ causæ concurrentes sunt sibi subordinatæ. Quia autem habitus subordinatur potentia, hinc fit ut nulla formalitas respondeat potentia, quæ non respondeat habitui. Potest etiam formalitas hæc distincta ostendi, nempe ipsa facilitas, in substantia actus, faciliter prodeunte.

DIFFICULTAS III.

Solvuntur Objectiones.

OBJICIT Pontius. Si concurreret in genere causæ efficientis habitus, id idè esset, quia habitus daret potentia facilius operari, sed ab illo concursu non potest habere potentia, facilius operari. Quod ipsum probatur, quia ea tenus haberet à concursu habitus, facilius operari, quatenus à concursu proprio, haberet, difficilius operari, sed hoc est falsum, quod probatur, quia difficultas potentia in agendo, est difficultas sensibilis, quam experimur in nobis, Ergo provenit ab aliquo quod sentimus, sed prius non sentit potentia concursum aut influxum suum, Ergo difficultas illius non oritur ab influxu formaliter.

RESPONDETUR. Hanc objectionem involvere multa incerta. Nam imprimis supponit: Quod posito concursu habitus, tollatur aliquid ex proprio concursu potentia, quod falsum est. Eodem enim modo ut ante, pro sua parte, potest Voluntas cum habitu concurrere, imò deberet magis, hoc est intensius concurrere, alliciente duplici principio ad operationem, hoc est, propositione objecti, & inclinatione ab habitu oriunda. Deinde non apparet, quæ sit ista sensibilis difficultas, hoc est materialis in operatione spirituali, quod si nomine difficultatis sensibilis, veniat difficultas, quæ sit per experientiam cognita: hæc quidem non negatur, sed tale etiam sentiri seu experiri, datur in actibus intellectus & Voluntatis cum ipsam facilitatem vel difficultatem experiamur, & ipsum etiam concursum potentia, qui identificatur ipsis actibus. Denique alia est hæc propositio: Quod difficultas in operando sumatur ex ipso influxu potentia, & ex concursu proprio illius, & hæc propositio est falsa, quia si ea difficultas oritur ex proprio concursu potentia, cum concurrat etiam potentia cum habitu, etiam cum habitu sentiri deberet, cum tota ratio difficultatis, ponatur, concursus proprius. Et alia est hæc propositio: Quod ipse concursus potentia, non faciliat actum, & ista propositio est vera, Videtur autem arguens istas duas propositiones confundere. Deinde nego, quod potentia non sentiat in suo actu & influxu difficultatem vel facilitatem, licet non sentiat distinctionem inter influxum & actum.

INSTAT I. Idem. Idè habet potentia difficultatem ab influxu suo, quia totum conatum
† (x) inten-

intendit, & absq; concursu alterius causæ, ipsamet totaliter, causat actum. Sed ex hoc non deberet sentire difficultatem, quæ superari deberet per habitum, quia potentia visiva exhibet totum conatum suum ad actum visionis, & tamen non sentit difficultatem, per hoc præcisè quod exhibeat totum conatum quem potest, & quod non adsit concursus supplens partem concursus.

RESPONSUM supra. Quia visiva in iisdem circumstantiis, semper eodem modo operatur, positisque prærequisitis, nunquam facilius videtur; fit, ut non sit fundamentum tribuendi illi comprincipium facilitativum. Jam autem in iisdem prærequisitis, intellectus, non eodem modo operatur, sed cum sensisset difficultatem postea facilitatur, hinc habetur fundamentum tribuendi illi comprincipium facilitativum. Quod principium, quod etiam in genere causæ efficientis agere debeat, probatum supra. Deinde argumentum multum probat: probat enim ne quidē concursus in genere causæ formalis tribui debere habitui, cum etiam illo destituatur visiva.

INSTAT II. Idem. Si proponatur bonum delectabile voluntati, ut delectabile præcisè, non sentit ullam difficultatem in ejus prosecutione quoad primum actum, & tamen habet influxum totalem in illum actum, absque concursu habitus.

RESPONSUM supra. Non ex eo præcisè, quod sola potentia concurrat, sentiri difficultatem in omnibus actibus; quare autem sentire difficultatem, & illam auferri arguat habitum, & quando, dictum supra.

NOTO I. Difficultatem quæ in agendo sentitur non esse refundendam in hoc solum principium, quia nullum aliud principium concurrat cum potentia. Ratio, quia multa concurrunt se solo, ut principia necessaria, Deus creans, & tamen ex hoc, non oritur ulla difficultas.

NOTO II. Difficultatem hanc provenire interdum à propositione objecti, ut si tanquam arduum proponatur, & hæc difficultas interdum experiendo, interdum radicatis speciebus vincitur.

NOTO III. Difficultatem quam experimur in operando, interdum provenire ab aliquo positivo, ut cum provenit ab habitu in oppositum inclinante, quo casu si sit ita intentus habitus, ut exigit corruptionem oppositi, facilitas quam adferet habitus, erit ex consequenti corruptio alicujus positivi; ita ad facilitatem, corruptio habitus oppositi, habeat se tanquam removens prohibens. De ipsa autem difficultate discutendo, quam universaliter debet tollere habitus, illa dupliciter à nobis spectari potest, I. ut subest nostris conceptibus, & sic apprehendimus illam tanquam formam impediens potentiam. II. prout est in re & sic accepta, aliud dicit in recto, aliud in obliquo: in recto, nihil aliud est, nisi ipsa potentia, in obliquo autem connotat negationem expeditionis promptitudinis, quam negationem, dicimus, in ipso exercitio actus, non videri unde tollatur, nisi concedatur effectivè concurrere habitum. *Hinc consequenter*

INFERES, non ex concursu proprio & solius potentia illam oriri difficultatem, sed oriri ex ipsa potentia, non expedita, non prompte agente.

OBJICIT II. Idem. Per hoc quod potentia habeat inclinationem ad unum actum v. g. intemperantiæ, oppositus actus erit ipsi difficilis, qui non esset ipsi difficilis, si non haberet illam inclinationem, & ideo aliquis actus est ipsi facilis, quia aliàs erat difficilis, vel quia tollitur inclinatio ad oppositum actum, vel quia additur inclinatio ad actum illum, qui fit facilis, unde neq; ratione, neq; experientia, colligitur alia difficultas aut facilitas, in potentia, ad actus eliciendos. Ergo habitus solum debet poni, vel ad dandam inclinationem ad actum, vel ad tollendam inclinationem ad oppositum actum.

RESPONDETUR. Duplicem nos sentire negationem facilitatis in eliciendo actu qui postea à nobis facile elicitur. I. sentitur à nobis negatio facilitatis, quæ antecedit positionem actus, quia scilicet post propositionem objecti, antea non sentiebamus nos inclinari ad actum, postea verò sentimus, & hanc facilitatem dicimus oriri, negationemq; illius tolli præcisè ex vi concursus, quam in genere causæ formalis, præbet habitus. II. negatio facilitatis sentitur in ipsa positione actus, quod scilicet ponatur actus cum relictione interdum, vel saltem cum quadam in expeditione ita ut postea sentiamus potentiam expedire ipsum actum ponere, & hoc dicimus non ab alio principio provenire, nisi ab ipso concursu habitus, in genere causæ efficientis. Utramque hanc negationem facilitatis, augere potest positio habitus oppositi. Sed hæc difficultas non est universalis ut dictum supra. Directè ergo negatur, ideo actum ipsum facilem esse, qui aliàs erat difficilis, quia tollitur inclinatio ad oppositum, vel quia additur inclinatio antecedens actum, potest enim dari tertia facilitas, in ipso exercitio actus.

INSTAT I. Idem. Per concursum habitus, in genere causæ efficientis, non potest tolli inclinatio in oppositum actum, neq; addi inclinatio ad ullum actum, quod ipsum probat, quia concursus actualis habitus, solum habet supplere illam partem concursus, quæ non adest, & influxus adæquatus potentia & habitus habet solum effectivè & formaliter tantum facere quantum fecisset concursus adæquatus solius potentia, qui sufficeret ad actum, si adfuisset, sed neq; pars concursus potentia, quæ deest, præfenti concursui habitus, neq; totus influxus illius, tollunt inclinationem potentia ad oppositum: aut si tollunt, jam non esset productio habitus difficilis potentia. Ergo neq; partialis influxus potentia & habitus, neque totalis influxus ipsius potentia, tollit inclinationem ad oppositum.

RESPONSUM supra. Immerito imaginari Pontium, quod tollatur pars concursus propter accessum habitus, non ergo ex illo principio facilitatur potentia, quia diminuitur ille concursus, sed ex alio principio, jam explicato.

INSTAT

INSTAT 2. Idem. Quando aliquis habitualiter intemperans sentit difficultatem in eliciendo actum temperantiae. Ergo ab aliquo oritur illa difficultas. Tum sic vel illud à quo oritur illa difficultas, formaliter loquendo, est solus habitus intemperantiae absque aliqua productione, vel alia qualitate producta per ipsum, vel est productio aliqua alicujus alterius qualitatis, aut alia illa qualitas. Si dicatur primum, habetur intentio, quia quidquid habitus facit seipso, absque productione, facit illud non quatenus concurrat effectivè, sed quatenus determinat formaliter in genere causae formalis, & haberet id facere, quamvis non esset productivus ulla ratione. Si dicatur secundum, praterquam quod nihil possit produci ab habitu intemperantiae nisi actus intemperantiae, etiam de illo producto queri potest, utrum in genere causae formalis an in genere causae efficientis faciat difficilem actum temperantiae. Si formaliter. Ergo & habitus formaliter tantum facit difficilem actum oppositae virtutis, si effectivè dabitur processus in infinitum.

RESPONDETUR. Quod intemperans à duplici principio sentiat difficultatem in exercendo actum temperantiae. Imprimis ab habitu opposito, quae difficultas est in genere causae formalis, contingit autem eo modo sentiri difficultatem illam, quia scilicet quando proponitur intemperanti objectum temperantiae excitatur mens ut advertat, quod esse temperantem, oppositum sit praehabitis actibus intemperantiae, propositioneque facta intemperantiae, in genere causae formalis, modo supra explicatio, inclinatur habitus intemperantiae. Secunda est difficultas, quam sentit intemperans in eliciendo actum temperantiae, annexa est ipsi exercitio actus, & haec oritur ab aliquo negativo, hoc est ab ipsa potentia non habente facilitatem ad agendum, ad quem secundum modum difficultatis non attendit objectio, neque illum ponit inter modos difficultatis, cum tamen ponere necesse fuerit & hanc postea difficultatem, tollit unitus voluntati habitus temperantiae, coefficiendo cum voluntate actum temperantiae. Unde etiam ipse habitus intemperantiae, ad actus qui facile ab intemperanti fiunt, concurrunt in genere causae efficientis.

INSTABIS 3. Si habitus intemperantiae, reddit difficilem actum temperantiae, nonnisi in genere causae formalis, etiam reddendum facilem actum temperantiae ab habitu ejusdem, nonnisi in genere causae formalis.

RESPONDETUR. Illa difficultas, quam facit habitus intemperantiae, dum exerceri debet actus temperantiae, est difficultas antecedens actum temperantiae concedo; quod fiat in genere causae formalis, ab ipsamet intemperantia. Hinc etiam facilitas quam ante actus temperantiae intemperans sentit, erit facilitans proveniens ab habitu temperantiae, in genere causae

formalis. Quia tamen prater difficultatem illam antecedentem, habet intemperans difficultatem, in ipso exercitio actus temperantiae, quae potest referri in aliquid negativum, nempe potentiam non exercitatum, hinc datur adhuc locus habitui, qui concursu suo effectivo, illud negativum, quod difficultatem adferebat, tollit. In id etiam principium haec difficultas resolvitur potest quia non apparet quem & qualem influxum physicè & in genere causae efficientis difficultativum, exhibeat intemperantia, quando fit actus temperantiae, cum concursus illius effectivus, nonnisi ad actum intemperantiae extendatur, utpote, cum nonnisi ad hos actus concurrere possit effectivè, extensioneque suae efficientiae moveri à quibus similibus est productus, non est autem productus habitus intemperantiae. Bene autem intelligi potest, quomodo possit concurrere effectivè habitus temperantiae, ad ipsum actum temperantiae.

OBJICIT 3. Idem. Ideo habitus deberet habere concursum effectivum, & non sufficit concursus in genere causae formaliter determinantis, quia non potest esse absque effectivitate talis determinatio, potest autem fieri determinatio sine concursu in genere causae efficientis, quod probat, quia intentio determinat ad electionem & tamen effectivè ad illam non concurrunt assensus item principiorum, determinat ad conclusionem, nec eam efficit, delectatio item quam ante actum prosecutionis producit objectum in appetitiva potentia, inclinatur ad prosecutionem, & tamen illam non causat efficienter. Ergo nec habitus causabit efficienter.

RESPONDETUR. Ex dictis, quod inclinatio & facilitas antecedens actum, intelligi possit, sine concursu effectivo, & quia tam intentio quam praemissa, quam delectatio, habet se antecedenter ad positionem actus, fit ut id principiare possint in genere causae formalis solius. Sicut etiam nos non negamus, facilitatem quae antecedit positionem actus, praestari nonnisi in genere causae formalis. Sed negamus intelligi posse facilitatem annexam ipsi exercitio actus, sine concursu effectivo. Deinde cum intentio, praemissa, & cetera similia, sint per modum transeuntis, mirum non est, si denegetur illis ratio potentiae productivae, seu principii coeffectivi. Sed habitus, cum sit per modum qualitatis permanentis, habet vel ex hoc ipso, proportionem, ad effectivè concurrendum, habendamque rationem principii coeffectivi. Directè autem ad argumentum respondendo, nego illam causalem, ideo debere dari concursum effectivum habitus, quia illo non dato, non posset intelligi concursus ejusdem habitus in genere causae formalis, sed quia non esset, in quod principium referretur facilitas, in ipso exercitio actus.

ADDO an plus vel minus cum habitu, applicet se se potentia ad agendam, taxam applicationis certam, dari non posse. Posita enim etiam debili positione objecti, ex accidenti aliquo, v. g. ex sensualis partis affectione, sequitur intensa actio voluntatis, & contra fieri, potest, ut viro probio, intensissime proponatur objectum delectabile, quo non movetur, movetur autem improbus. Exercitio item Logico, levis advertentia sufficit, ad recte syllogisandum, secus tyroni. Interdum etiam intensio voluntatis, præter principium elicitivum, quod est ipsa voluntas, referri debet in ipsam propositionem objecti, quæ clarior & vivacior movet etiam ad actum intensiorem: Rursus fieri etiam posset, quod propter habitum, intensius operetur voluntas, quam operata fuisset sine habitu, casu quo & objectum intensè proponatur, & intensus sit habitus, quia tunc ex duplici principio invitabitur & inclinabitur ad agendum; contingere autem hoc etiam potest, ut voluntas non ita applicate operetur, ac operata fuisset applicatè, si non facilitasset habitus. Unde doctores exercitati non tanta applicatione argumenta formant, ac incipiens Logicus. Casu autem quo applicatur voluntas intensè, contingere potest, ut quem actum intensum eliciisset cum habitu, eundem sine habitu eliciat actum, & æquè intensum, majori non nisi conatu adhibito ut dixi. Quia tamen adhibito illo majori conatu, minus facile fuisset operata potentia, quam operetur cum habitu, ideo adhuc necessarius erit facilitativus habitus. Dicit etiam posset adhibita à voluntate majori applicatione, actum illum intensius faciendū, non facilius, ita ut major applicatio excludat remissionem, non conferat facilitatem.

Cæterum si quis sine concursu effectivo, rejiceret illam facilitatem, in ipsam formam habitus, cujus natura sit, sine concursu effectivo, facilitare, parum quidem clarè loqueretur, difficulter tamen convinci posset.

Continuatur Solutio.

Mastrius censet habitum non tantum esse formam inclinantem, sed etiam causam effectivam actus, objicit tamen sibi aliqua, quæ hinc expedit solvere. *Hinc ex illo*

OBJICITUR I. Unius actionis una est potentia, quia una actio requirit, principium formale per se unum, à quo eliciatur, sed ex habitu & potentia fit unum per accidens. Ergo.

RESPONDETUR. Majorem debuisse alterius probari, indubie enim Deus ad nostras actiones concurrat effectivè, & tamen ex Deo & creatura, non fit unum per se. Saltem item si non habitui naturali, qui est tantum facilitativus, sed habitui infuso supernaturali, concedi deberet influxus in genere causæ efficientis, hoc enim ipso non se haberet per modum potentia, & tamen ex habitu illo infuso, utpote ex accidenti super-

naturali, & ex potentia naturali, nō fit unum per se. Deinde dici posset, unum per se duplex cogitari posse, unum per se, aliquorum, quæ sint in eodem gradu entis, hoc est utrumque, substantiale, & eo sensu, ex habitu & potentia non fit unum per se, cum potentia cui unitur habitus, sit substantia anime, aut si potentia, non identificatur animæ, tamen potentia erit quid substantiale, quod si ponas etiam potentiam, esse quid accidentale, hoc ipso minus urgebis, quia & potentia & habitus erunt accidentia, adeoque non facientia unum per se. Aliud autem unum per se cogitari potest, quod fit cum ex illis quæ non sunt quidem in eodem entis gradu, ordinantur tamen ad se, vel subordinantur sibi, habentque, se sicut perfectivum, & perfectibile, completivum & complebile, & tale unum per se, fit ex potentia & habitu; habet enim se potentia, sicut perfectibile, habitus sicut perfectivum.

OBJICIT 2. Accidens non est principium agendi in subjectum proprium, actus autem recipiuntur in eodem subjecto, in quo est habitus. Ergo habitus non est principium actuum, potentia, in ordine ad actum.

RESPONDETUR. Posita veritate majoris, sequitur posse adhuc efficienter produci actum ab habitu, cum habitus non recipiatur in actu. Deinde argumentum multum probat. Probat enim etiam intellectum, non posse effectivè producere suum actum, quia ille actus recipitur in intellectu, nihil autem agit in seipsum. Quæ autem illic objiciuntur de potentia sensitiva nō urgent, quia nos non concedim⁹ habitus, in potentia sensitiva.

OBJICIT 3. Nulla specie distincta, sunt sibi invicem causæ æquivocæ. Quia causa æquivoca, eminenter continet effectum, & consequenter est perfectior, sed actus & habitus differunt specie, & actus est causa habitus. Ergo.

RESPONDETUR. Plura tangit hoc argumentum, quæ alibi discussa manent, quod enim tangit, an aliqua possint sibi esse invicem causæ, de hoc alibi actum. In præsentī quamvis habitus producat actum efficienter, non sequetur, aliqua dico, esse sibi invicem causas: quia actus productus ab hoc habitu, non producat illum habitum, à quo fuit productus, sed producat intensiorem ejusdem, distinctam realiter.

Deinde in nostris principiis, ipse actus, non est principium effectivum habitus. Quo modo ergo duo, erunt sibi ad invicem causa. Rursus tangit hæc objectio difficultatem de causis æquivocis, enunciatq; causas æquivocas, debere continere eminenter effectum, quæ propositio restrictè prolata, patitur instantias. Certè enim sol, est causa æquivoca hominis, nunquidne continet eminenter perfectionem hominis, estq; quid perfectius homine. Ex putri generantur viventia, nunquidne putre perfectius est vivente.

OBJICIT 4. Duo effectus, quando sunt respectu causæ communis, ordinati inter se, primus secun-

secundum totam speciem, præcedit secundum, sed actus & habitus, respectu potentia sunt effectus ordinati, & actus aliquis præcedit habitum de necessitate, non è contra: Ergo habitus, omnino non præcedit actum, ut causa ejus per se.

RESPONDETUR. Majorem esse falsam ut sonat, certè enim ab igne A. generante procedit calor, & ignis genitus B. natusque est calor, præcedere ignem B. Nunquidnè etiam calor non poterit esse causa ignis B. licet non possit esse causa ipsius ignis. A cum ab eo procedat: ita actus procedens efficienter ab habitu, non poterit esse causa habitus à quo procedit, poterit tamen esse causa intentionis habitus, novæque superaddita facilitatis, quantumvis actus & habitus, nati sint procedere ab eadem potentia.

Obijciunt quintò. Si habitus supplet causalitatem potentia. Ergo posset dari habitus aliquis, qui totaliter suppleret causalitatem potentia, quod implicat.

RESPONDETUR. Negando sequelam, cum enim habitus suppleat causalitatem potentia facilitativè, hoc ipso supponit principium quod faciliat, adeoque nunquam illud ex eludendo, & se solo habitus, nihil potest efficere.

QUÆSTIO III.

De Causis habituum, intentione, Corruptione.

DIFFICULTAS I.

De Causis Habituum.

CAusari habitus à sola potentia disposita per actus, docet Durandus, à potentia & actibus Arriaga, à solis actibus Suarez uterque, Vasquez, Pontius.

ASSERO primò. *Probabilius esse quòd habitus producantur à sola potentia posito actu vel actibus.*

RATIO prima est. Quia sicut non sunt multiplicanda entia sine necessitate, ita nec virtutes agendi effectivè, tribuendæ sunt illis entitatibus, quas aliunde concurrere in genere causæ efficientis non constat. Sed nulla est necessitas tribuendi vim activam actibus, nec eos aliunde constare vim concurrendi effectivè habere, Ergo.

RATIO secunda à pari est. Actiones intellectus & voluntatis, non producant effectivè alias intellectiones & volitiones. Ergo nec producant habitus. Et sicut referri potest productio activa actuum in solam potentiam, sic referri potest & productio habituum; & sicut actum imperatum quæ talem, actum item electionis, quæ talem, producit ipsa potentia, quamvis posito non nisi imperio & electione, ita producet & habitum, posito actu vel actibus.

RATIO tertia est. Quo perfectius principium est, hoc ipso parat ipsum sibi, alia compincipia, vel instrumenta agendi, & ita species sensuum, producantur ab objectis, species autem intelligibiles producit intellectus agens. Cujus ratio ulterior est. Quia perfectio est, à quàm paucis-

simis principiis in agendo dependere, ut ita interveniat similitudo ad perfectissimum agens, quod est Deus à nullo dependens. Cum ergo intellectus & voluntas sint intentionalia agentia, creata, perfectissima, producant sibi compincipia agendi, quæ sunt habitus.

DICES primò. Cum recentiore Suarez. Omnis actio potentia appetentis, est appetitio, & omnis actus potentia cognoscentis, est cognitio. Ergo habitus produceretur à solis actibus neque enim habitus, v. g. intellectus, est intellectio.

RESPONDETUR. Hoc argumentum multum probare, quia probaret quòd intellectus non producat sibi species impressas, cum species impressæ non sint cognitio. Distingui etiam antecedens potest. Omnis actus potentia cognoscentis, qui est immediatè circa objectum, est cognitio. Concedo antecedens. Omnis actus potentia cognoscentis qui est mediatè ad objectum, vel tanquam instrumentum, vel tanquam compincipium. Nego antecedens, vel certè: Omnis actio potentia cognoscentis, quæ est transiens, est cognitio, non verò ea quæ est ad terminum permanentem. Imò idem medius terminus facit pro nobis. Omnis cognitio non aliud est quàm representatio objecti, & omnis volitio est tendentia in volibile. Ergo ab illis non produceretur habitus.

DICES secundò cum Oviedo. Experimur ad repetitionem actuum, fieri habitus. Ergo actibus tribuenda est virtus activa illorum, sicut virtus activa lucis, soli tribuitur.

RESPONDETUR. Experimur approximato igne fieri ustionem & tamen ustio non tribuitur approximationi, tanquàm causæ efficienti. Quando ergo ad positionem alicujus videmus aliud produci, pensandum est: An in aliud principium, causa ejusdem effectiva reduci non possit. Et si sint duo principia, in quæ reduci posset effectus, pensandum iteratò veniet an sufficienter referri possit in unum principium, quia non sunt sine necessitate multiplicandæ virtutis agendi; Quia autem sufficienter id referri potest, in solam potentiam præinformatam actibus, sit ut illi tribui soli debeat, effectio habituum. Quando autem ex eo, quia posito sole emanat lux, referimus lucem in solem, tanquam in principium, ejus ratio reddi potest, quia in nullum aliud principium referri potest, & alia, causalitatem hanc solis, suadent.

DICES tertio. Quod definitivè habitus sit qualitas, ex actu vel actibus producta. Ergo concurrere debent effectivè.

RESPONDETUR. Dicuntur aliqua genita ex putri, & tamen putredo effectivè ad illa non concurrat. Aliud itaque est dicere, aliqua esse producta ab actibus, aliud, producta ex actibus.

DICES quartò. Cum Mastroio tenente disp. 3. num. 73. quod actus sint causa totalis habitus.

† (X) 3

Si